

TYÖELÄMÄ- JA TASA-ARVO- VALIOKUNNAN MIETINTÖ 15/2004 vp

Hallituksen esitys laiksi työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 16 päivänä syyskuuta 2004 lähettänyt työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain muuttamisesta (HE 156/2004 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti sivistysvaliokunta on antanut asiasta lausunnon (SiVL 15/2004 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lääkintöneuvos Matti Lamberg ja ylitarkastaja Marja-Leena Hiltunen, sosiaali- ja terveysministeriö
- opetusneuvos Marja-Liisa Niemi, opetusministeriö
- osastonjohtaja Kaj Husman, osastonylilääkäri Matti Huuskonen ja ylilääkäri Pirjo Manninen, Työterveyslaitos
- erityisasiantuntija Sinikka Huhtala, Suomen Kuntaliitto
- varatoiminnanjohtaja Santero Kujala, Suomen Lääkäriliitto
- professori Pertti Kirkinen, Tampereen yliopisto.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annettua lakia siten, että lakiin lisättäisiin työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen rahoitusta koskevat säännökset. Uudistuksen tarkoituksena olisi turvata työterveyshuollon erikoislääkärien koulutuksen taso ja koulutuksen määrällinen riittävyys. Valtion varoista maksettaisiin korvaus työterveyshuoltoon erikoistuvien lääkäreiden koulutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin työterveyslaitokselle, joka vastaisi työterveyshuollon erikoislääkärikoulutukseen liittyvän

korvauksen maksamisesta edelleen yliopistojen hyväksymille erikoislääkärikoulutusta antaville yksityisille terveyspalvelujen tuottajille ja työnantajan ylläpitämille työterveysasemille. Lisäksi työterveyslaitos rahoittaisi korvauksella työterveyslaitoksella tapahtuvaa ja muuta yliopistojen hyväksymän työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen lisäämistä ja kehittämistä.

Esitys liittyy valtion vuoden 2005 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2005.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Työterveyshuollon merkitys ja sen kehittämisen haasteet

Valiokunta on lukuisissa yhteyksissä korostanut työterveyshuollon keskeistä merkitystä ja vastuuta pyrittäessä huolehtimaan työikäisen väestön terveyden ja työkyvyn säilymisestä. Työelämän koventuminen, joustamisvaatimusten, kiireen ja stressin lisääntyminen sekä johtamiseen liittyvät ongelmat näkyvät monilla työpaikoilla työilmapiirin heikkenemisenä sekä mielenterveysongelmien ja niiden johdosta tapahtuvien eläköitymisten lisääntymisenä. Työterveyshuollolta odotetaan yhä merkittävämpää panosta työelämän laadun parantamiseen liittyvässä työssä. Työterveyshuollon tulisi olla niin työntekijöiden kuin työnantajienkin apuna havaitsemassa epäkohtia paitsi fyysisissä työoloissa myös työhyvinvointiin vaikuttavilla osa-alueilla, kuten työpaikkakiusaamisessa, työntekijöiden mahdollisuuksissa vaikuttaa omiin töihinsä ja muutoksia koskevassa tiedonsaannissa.

Työterveyshuoltolaki ja työturvallisuuslaki on uudistettu tämän vuosikymmenen puolella. Molemmista laeista lähdetään siitä, että työterveyshuolto on keskeinen tekijä kartoitettaessa työpaikan fyysisiä ja psyykkisiä uhkatekijöitä ja mietittäessä toimenpiteitä, joilla niihin pystytään puuttamaan.

Kuntoutusta koskevaa lainsäädäntöä on viime vuosina kehitetty siten, että varhainen puuttaminen ja kuntoutukseen lähettäminen olisi mahdollista jo siinä vaiheessa, kun ensimmäiset merkit työkyvyn heikkenemisestä ilmenevät. Työterveyshuollolla on keskeinen tehtävä kuntoutustarpeen varhaisessa toteamisessa ja kuntoutukseen ohjaamisessa. Valiokunta korostaa-

kin erityisesti työterveyshuollon kokonaisvaltaista otetta potilaiden terveyteen liittyvien uhkien kartoittamisessa ja havaitsemisessa sekä ennaltaehkäisy-, hoidon ja kuntoutuksen järjestämisessä.

Työterveyshuoltoon kohdistuvat odotukset ja haasteet ovat erittäin suuret. Käytännössä työikäisen väestön terveydenhuollon taso riippuu pitkälti työterveyshuollon toimivuudesta. Työterveyslääkärin ammattitaidosta ja kokonaisvaltaisesta tutkimusotteesta riippuu paitsi työntekijöiden työolosuhteisiin liittyvien vaivojen ennaltaehkäisy ja hoito myös monien piilevien vaaratekijöiden ja sairauksien varhainen toteaminen, koska työterveyshuollon palvelut ovat usein ainoita terveyspalveluita, joita työntekijä säännöllisesti käyttää.

Jotta työterveyshuolto pystyy vastaamaan kaikkiin sille asetettuihin haasteisiin, on tärkeää, että työterveyshuollossa toimivilla on korkeatasoinen, laaja-alainen koulutus ja monipuolista kokemusta. Tästä syystä valiokunta pitää tarpeellisenä työterveyslääkärien erikoistumiskoulutuksen laadullista ja määrällistä kehittämistä.

Työterveyshuollon erilaiset järjestämistavat

Työterveyshuoltolain mukaan työnantaja voi järjestää työterveyshuollon omalla tai toisen työnantajan kanssa yhteisellä työterveysasemalla taikka hankkimalla palvelut yksityiseltä terveyspalvelujen tuottajalta tai terveyskeskukselta.

Työterveyshuollon järjestämisellä ja siinä tehdyillä ratkaisuilla on vaikutusta työterveyshuollon mahdollisuuksiin selviytyä erityisesti työilmapiirin kehittämiseen liittyvistä haasteista. Valiokunta painottaa työpaikkojen ja yritysten omien työterveysasemien merkitystä. Yrityksen oman työterveysaseman henkilöstö voi saada paljon informaatiota työpaikan olosuhteista epävirallisten kontaktiverkoston kautta, luottamus- ja työsuojeluhenkilöstöltä sekä osallistumalla erilaisten kehittämistyöryhmien työ-

hön. Näin sillä on hyvät valmiudet olla mukana vaikuttamassa yrityksen henkilöstöpolitiikan, sisäisen tiedotuksen ja johtamistapojen kehittämiseen työhyvinvointia lisäävään suuntaan.

Taloudellisten tehokkuusvaatimusten myötä työterveyshuolto on monissa tapauksissa päätetty ulkoistaa ja korvata työpaikan yhteydessä toimiva työterveysasema yksityiseltä terveystalouden tuottajalta tai terveyskeskuksesta ostettavilla työterveyslääkärin ja -hoitajan palveluilla. Jopa sadan eri työpaikan työterveyshuolto voi olla saman työterveyslääkärin tai -hoitajan hoitettavana, mikä ei voi olla vaikuttamatta hänen mahdollisuuksiinsa perehtyä kunkin työpaikan tilanteeseen. Työpaikan ulkopuolella toimivan työterveyslääkärin tai -hoitajan mahdollisuudet havaita työpaikan ongelmia jäävät yleensä harvoin toteutettavien työpaikkakäyntien varaan. Koska jokaisesta työpaikkakäynnistä laskutetaan erikseen, työnantajat saattavat suhtautua niiden lisäämiseen varauksellisesti eivätkä aina näe niiden tarpeellisuutta. Samoista syistä myös työterveyshuollon edustajien osallistuminen työpaikan kehittämistyöhön voi jäädä vähäiseksi.

Valiokunta pitää työterveyspalvelujen ulkoistamiskehitystä työterveyshuollon sisällöllisen ja menetelmällisen kehittämisen kannalta ongelmallisena. Valiokunta pitää tärkeänä, että työterveyshuollon ulkoistamiskehitystä seurataan ja selvitetään, miten työterveyshuollon sisältöä ja menetelmiä voidaan kehittää siten, että ne vastaavat paremmin työhyvinvoinnin edistämiseksi asetettuja laajoja tavoitteita.

Työterveyslääkärien pätevyysvaatimukset ja erikoislääkäreiden puute

Työterveyshuoltolain mukaan työterveyshuollossa toimivalla lääkäriä tulee olla työterveyshuollon erikoislääkärin pätevyys tai muun lailistetun lääkärin pätevyys ja työterveyshuollon toteuttamiseen tarvittava koulutus. Ne, jotka olivat lain tullessa voimaan päteviä toimimaan työterveyshuollossa, ovat kuitenkin edelleen päteviä entisiin tehtäviinsä. Hyvän työterveyshuoltokäytännön periaatteista, työterveyshuollon

sisällöstä sekä ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden koulutuksesta annetun asetuksen mukaan työterveyshuollossa päätoimisesti toimivan lääkärin tulee olla työterveyshuollon erikoislääkäri ja osa-aikaisesti toimivalla lääkäriä tulee olla vähintään seitsemän opintoviikon laajuinen työterveyshuollon koulutus.

Säädettäessä työterveyshuoltolakia ei otettu kantaa siihen, tuleeko kaikkien päätoimisten työterveyslääkäreiden olla työterveyshuollon erikoislääkäreitä. Tätä koskeva päätös on tehty annettaessa edellä mainittua asetusta. Päätöksen seurauksena työterveyshuollossa pitkään toimineet lääkärit eivät ole päteviä hakemaan mitään nykyistä tehtäväänsä vaativampaa tehtävää, vaikka heillä olisi muu soveltuva erikoislääkäritutkinto ja paljonkin täydentäviä opintoja työterveydestä, elleivät he suorita työterveyshuollon erikoislääkärin tutkintoa. Tämän seurauksena suuri osa työterveyshuollon erikoislääkärikoulutukseen ilmoittautuneista on pitkään alalla toimineita, keski-ikäisiä työterveyslääkäreitä.

Valiokunta pitää tärkeänä, että työterveyshuollon lääkärit ovat hyvin koulutettuja ja heillä on työterveyshuollon vaatimat erityistaidot ja -tiedot. Valiokunta katsoo kuitenkin, että erikoislääkäritutkinnon vaatiminen kaikilta alalla jo pitkään toimineilta, urallaan eteenpäin pyrkiviltä työterveyslääkäreiltä on ongelmallista ja voi johtaa epätarkoituksenmukaiseen koulutusvoimavarojen käyttöön. Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus selvittää, olisiko mahdollista luoda järjestelmä, jolla pitkään alalla toimineet työterveyslääkärit voisivat osoittaa pätevyytensä ilman erikoistumiskoulutusta. Näin saataisiin erikoistumispaikkojen jonot lyhenemään ja rajalliset voimavarat ohjattua niiden lääkäreiden erikoistumiskoulutukseen, jotka ovat vasta aloittamassa uraansa työterveyshuollon palveluksessa.

Valiokunta kiinnittää huomiota lakiehdotuksen mukaisen työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen mahdollisiin vaikutuksiin terveyskeskusten lääkäritilanteeseen. Kuntien terveyskeskuksilla on pulaa paitsi työterveyshuollon erikoislääkäreistä myös yleislääkäreistä ja työterveyshuoltoon erikoistuvista lääkäreistä. Vaa-

rana on, että nykyistä suuremmassa määrin yksityisellä sektorilla suoritettava työterveyslääkärin erikoistumiskoulutus vetää kunnalliselta terveydenhuolloilta työvoimaa erikoistumiskoulutukseen ja syventää edelleen työvoimapulaa terveyskeskuksissa.

Lakiehdotus työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen tehostamisesta

Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksessa pullonkaulaksi on muodostunut pakollinen puolen vuoden työterveyslaitosjakso. Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksessa olevista 553 henkilöstä noin 120 on sellaisia, joilta puuttui käytännöllisesti katsoen vain kyseinen työterveyslaitososuus. Nykyisellään työterveyslaitoksella on 12 erikoistumispaikkaa, joista 5 on aluetyöterveyslaitoksissa. Hallituksen esityksen mukaan paikkoja on tarkoitus saada 5 lisää, jolloin puolivuotisen koulutuksen voisi läpäistä 34 koulutettavaa vuodessa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että työterveyslaitososuudelle pääsyä helpotetaan, ja ehdottaa, että vuoden 2005 valtion talousarviossa työterveyslaitokselle osoitettava määräraha mitoitetaan siten, että sillä pystytään rahoittamaan yhteensä yhden opettajan ja kahdeksan erikoistujan virkojen perustaminen. Valiokunta korostaa lisäksi pitävänsä tarpeellisena edelleen kehittää niitä poikkeuskoulutusjärjestelyjä, joilla työterveyslaitososuuden suorittaminen on tehty mahdolliseksi olemalla työterveyslaitoksella esimerkiksi yhtenä päivänä viikossa ja tekemällä erilaisia täydentäviä opintoja.

Sivistysvaliokunta on lausunnossaan esittänyt huolensa siitä, että hallituksen esitykseen sisältyvät muutokset rahoitetaan siirtämällä määrärahat erikoissairaanhoidon mukaisesta tutkimustoiminnasta. Kliinisen tutkimuksen tukemiseen tarkoitettu EVO-rahoitus on supistunut vuoden 1999 valtion talousarvion 360 miljoonasta markasta (60 547 653 euroa) nyt esitettyyn 38 047 000 euroon. Sivistysvaliokunta pitää kestävämmänä syntynyttä tilannetta, jossa kliinisen tutkimuksen rahoitus vähenee edelleen.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta yhtyy sivistysvaliokunnan huoleen tutkimus-EVOon osoitetun rahoituksen supistumisesta ja sen vaikutuksista kliinisen lääketieteellisen tutkimuksen edellytyksiin. Tutkimus-EVOa käytetään lääketieteelliseen ja terveystieteelliseen tutkimustoimintaan, jota tehdään yliopistollisissa keskussairaaloissa, keskussairaaloissa ja terveyskeskuksissa. Siitä rahoitetaan muun muassa tutkimuspotilaiden laboratorio- ja röntgentutkimuksia, poliklinikkakäyntejä ja hoitopäiviä. Yliopistosairaaloilla on merkittävä rooli uuden lääketieteellisen tiedon luomisessa ja soveltamisessa sekä sen välittämisessä tuleville lääkäreille. Tutkimus ja koulutus ovat vahvasti sidoksissa toisiinsa. Kliinisen tutkimuksen aseman heikentyminen voi johtaa paitsi koulutuksen myös hoidon laadun heikentymiseen.

Yliopistollisen keskussairaalan tehtävänä on koordinoita lääketieteellistä ja terveystieteellistä tutkimusta ja kehittää terveydenhuoltoa yhteistyössä alueen terveydenhuollon toimintayksikköjen kanssa. Jos määräraha pienenee merkittävästi, vaarana on, että tutkimustoiminta keskittyy yksinomaan yliopistollisiin sairaaloihin ja keskussairaaloihin, jolloin tutkimustoiminta terveyskeskuksissa vähenee. Terveyskeskuksissa tehdyn tutkimustoiminnan tukeminen on antanut terveyskeskusten lääkäreille ja muille ammattihenkilöille mahdollisuuden syventää ja ylläpitää tietojaan sekä tehdä tutkimusta ammatillista erikoistumista varten. Siten terveyskeskuksissa toimivien lääkärin ei tarvitse hakeutua pois terveyskeskustyöstä jatko-opintojen tai tutkimuksellisen työn vuoksi. Tämä on erityisen tärkeää, kun hoitoonpääsyn turvaamista koskeva lainsäädäntö tulee voimaan, jotta voidaan turvata lääkärin pysyvyys terveyskeskustyössä.

Lakiehdotuksen mukaan valtion varoista aletaan maksaa korvausta yksityisillä työterveysasemilla työskentelevistä erikoistuvista työterveyslääkäreistä aiheutuvista kustannuksista. Esityksen perustelujen mukaan yksityinen palvelujen tuottaja maksaisi korvauksesta palkkiota yliopiston hyväksymälle kouluttajalle, jonka tehtävänä on vastata koulutusedellytysten yllä-

pitämisestä ja seurata erikoistuvan henkilökoh-
taisen koulutussuunnitelman toteutumista. Hal-
lituksen esityksestä ei käy ilmi, millä perusteel-
la työterveyslaitoksen kautta annettava koulu-
tuskorvaus kanavoituisi yksityisten työterveys-
huollon palvelujen tuottajille ja minkälaisille
sopimuksille ja millaiselle valvonta- ja seuranta-
järjestelmälle korvauksen maksaminen perustui-
si.

Sivistysvaliokunta on lausunnossaan painot-
tanut, että pääsääntöisesti työterveyshuollon eri-
koistumiskoulutus on tarkoituksenmukaista hoi-
taa yliopistojen ja työterveyslaitoksen voimin.
Hallituksen esityksen tarkoittamat muutokset
eivät saa johtaa koulutuksen siirtämiseen koko-
naan yksityiselle sektorille.

Valtioneuvoston 11.4.2002 tekemän periaate-
päätöksen mukaan vuosina 2003—2005 siirre-
tään 8 miljoonaa euroa erikoissairaanhoidon lain
mukaiseen tutkimustoimintaan tarkoitettua val-
tion korvauksesta lääkäri- ja hammaslääkärinou-
lutukseen tarkoitettuun korvaukseen. Normaai-
liin käytäntöön palataan vuonna 2006.

Valiokunta ehdottaakin, että lakiehdotus
tulee voimaan porrastettuna siten, että vuonna
2005 ohjataan 1 200 000 euroa lakiehdotuksen
mukaisesti yliopistoille ja työterveyslaitokselle
käytettäväksi työterveyshuollon erikoislääkäri-
koulutukseen. Koko laajuudessaan lakiehdotus
ehdotetaan tulevaksi voimaan vasta vuoden
2006 alusta. Tämä tulee tehdä siten, ettei tutki-
musEVO enää vähene vuonna 2006.

Lisäksi valiokunta ehdottaa, että laki sääde-
tään määräaikaisena siten, että se on voimassa
31.12.2009 asti. Valiokunta edellyttää, että jär-
jestelmän toimivuutta valvotaan seurantatutki-
muksella, josta ilmenevät muun muassa lain vai-
kutukset työterveyshuollon erikoislääkärinou-
tuksen laatuun, valmistuvien työterveyshuollon
erikoislääkäreiden määrään sekä lääkäreiden
saatavuuteen kuntien terveyskeskuksiin. Tutki-
muksen tuloksista tulee antaa selvitys työelämä-
ja tasa-arvovaliokunnalle 31 päivään joulukuuta
2007 mennessä (*Valiokunnan lausumaehdotus*).

Yksityiskohtaiset perustelut

Lain nimi ja johtolause. Lain nimikkeeseen ja
johtolauseeseen ehdotetaan lisättäväksi lain
määräaikaaisuutta osoittava maininta.

3 a §. Hallituksen esityksen mukaisessa lakie-
hdotuksessa on käytetty korvaus-sanaa tarkoitta-
maan neljää eri asiaa. Tämä on omiaan aiheutta-
maan sekaannusta, koska on vaikea tietää, mistä
korvauksesta kulloinkin on kysymys. Tästä
syystä valiokunta ehdottaa lakiehdotusta selven-
nettäväksi siten, että työterveyslaitokselle työ-
terveyslääkäreiden erikoislääkärikoulutukseen
myönnettävästä rahoituksesta käytettäisiin kor-
vaus-sanan sijasta sanaa määräraha. Pykälään
ehdotetaan otettavaksi selventävä säännös, jon-
ka mukaan tutkintokohtaisen korvauksen suu-
ruus määräytyy sosiaali- ja terveysministeriön
asetuksella. Lisäksi pykälään ehdotetaan selkey-
den vuoksi lisättäväksi 3 momentti, jossa koo-
tusti säädettäisiin ne tahot, joiden antaman eri-
koislääkärikoulutuksen kustannuksiin määrära-
hasta voidaan maksaa korvausta. Kyseisen sään-
nöksen asiasisältö perustuisi hallituksen esityk-
sen 3 a ja 3 b §:ään.

Hallituksen esitykseen sisältyvä valtuutus-
säännös ehdotetaan siirrettäväksi pykälän 4 mo-
mentiksi. Valtuutussäännöksen asiasisältöä
ehdotetaan muutettavaksi ja täsmennettäväksi
siten, että sosiaali- ja terveysministeriön asetuk-
sella säädetään määrärahan kohdentamisesta 3
momentissa mainittujen tahojen kesken sekä
niistä perusteista ja menettelytavoista, joilla kor-
vausten suorittamisesta yksityisille palvelujen
tuottajille ja työnantajan ylläpitämille työterve-
yosasemille päätetään.

3 b §. Viitaten 3 a §:n perusteluissa esitettyyn
pykälään ehdotetaan tehtäväksi korvaus-sanan
käyttöön liittyviä selvennyksiä ja eräitä kielelli-
siä korjauksia. Myös pykälän asiasisältöä ehdo-
tetaan muutettavaksi 3 a §:ään ehdotettujen
muutosten vuoksi. Pykälän 1 momenttiin ehdo-
tetaan lisättäväksi sosiaali- ja terveysministe-
riön asetuksenantovaltuus.

Pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutetta-
vaksi kokonaisuudessaan siten, että siinä säädet-

täisiin yliopistojen, yksityisten terveystalvelujen tuottajien sekä työnantajien ylläpitämien työterveysasemien velvollisuudesta antaa vuosittain työterveyslaitokselle selvitys 3 a §:n 3 momentin nojalla saamansa korvauksen käytöstä. Lisäksi momentissa ehdotetaan säädettäväksi työterveyslaitoksen velvollisuudesta antaa vuosittain sosiaali- ja terveysministeriölle selvitys 3 a §:n nojalla saamiensa varojen käytöstä, 3 a §:n nojalla työterveyslaitoksen omaan toimintaan ohjattujen varojen käytöstä sekä työterveyslaitoksen velvollisuudesta antaa sosiaali- ja terveysministeriölle yhteenveto yliopistojen, yksityisten terveystalvelujen tuottajien sekä työnantajien ylläpitämien työterveysasemien saamien korvausten käytöstä. Työterveyslaitoksen tulee antaa ministeriölle selvitys myös työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta eli siitä, miten työterveyshuollon erikoislääkärikoulutus on vuosittain kehittynyt. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi sosiaali- ja terveysministeriön asetuksenantovaltuus, jonka nojalla säädettäisiin niistä menettelytavoista, joilla momentissa tarkoitettut selvitykset annettaisiin.

Voimaantulosäännös. Viitaten yleisperusteluissa esitettyyn valiokunta ehdottaa, että voimaantulosäännökseen lisätään lain määräaikaaisuutta koskeva säännös, jonka mukaan laki on voimassa 31 päivään joulukuuta 2009.

Yleisperusteluissa esitettyyn viitaten voimaantulosäännökseen ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan lain säännöksiä korvausten maksamisesta yksityisille terveystalvelujen tuottajille ja työnantajan ylläpitämille työterveysasemille sovelletaan vasta vuoden 2006 alusta lähtien. Vuonna 2005 ei noudateta 3 a §:n mukaista tutkintojen määrään ja tutkintokohtaiseen korvaukseen perustuvaa määrärahan määrätymisperustetta, vaan vuoden 2005 määrärahan suuruus on 1 200 000 euroa. Määrärahasta

osoitetaan 450 000 euroa yliopistoille viiden opettajan viran perustamisesta ja virtuaaliyliopistosta aiheutuviin kustannuksiin. Työterveyslaitoksen oman toiminnan tehostamiseen osoitetaan 750 000 euroa, joka on tarkoitettu yhden kouluttajan viran ja kahdeksan erikoistumisviran perustamiseen sekä atk-ohjelmista ja hallinnoinnista aiheutuviin kustannuksiin. Valiokunta korostaa erityisesti pitävänsä tärkeänä, että erikoistumisvirkoja perustetaan aluetöterveyslaitoksille helpottamaan erikoislääkärikoulutuksen pullonkaulana olevan puolen vuoden työterveyslaitospalvelun suorittamista maakunnissa.

Vuonna 2006 määrärahan suuruus määräytyisi asetuksella määrättävän tutkintokohtaisen korvauksen ja 42 tutkinnon mukaisesti.

Lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen 3 momentin mukainen säännös, jonka mukaan korvaukseen oikeuttavien koulutuspaikkojen määrä on 190, ehdotetaan poistettavaksi. Valiokunta ehdottaa lakiehdotuksen 3 a §:ää muutettavaksi siten, että määrärahan kohdentamisesta säädetään asetuksella. Valiokunta katsoo, että korvaukseen oikeuttavien koulutuspaikkojen määrä tulee harkita työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen kehittämiseen liittyvien tarpeiden ja käytettävissä olevien määrärahojen pohjalta asetusta säädettäessä samalla, kun määrärahan kohdentamisesta säädetään.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset) ja

että hyväksytään yksi lausuma (Valiokunnan lausumaehdotus).

*Valiokunnan muutosehdotukset***Laki****työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta 24 päivänä helmikuuta 1978 annettuun lakiin (159/1978) *väliaikaisesti* uusi 3 a ja 3 b § seuraavasti:

3 a §

Työterveyslaitokselle suoritetaan valtion talousarvion rajoissa valtion varoista laskennallisin perustein *määrärahaa niihin kustannuksiin*, jotka aiheutuvat yliopiston hyväksymän koulutusohjelman mukaisesta työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta.

Koulutustoiminnan kustannuksiin *suoritettavan määrärahan suuruus* perustuu tutkintojen lukumäärään (*poist.*), joka lasketaan kolmen edellisen vuoden tutkintojen lukumäärän keskiarvon mukaisesti, *sekä tutkintokohtaiseen korvaukseen, jonka suuruudesta säädetään sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.*

Työterveyslaitos voi maksaa määrarahasta korvausta yliopistoille, yksityisistä terveydenhuollosta annetun lain (152/1990) 2 §:ssä tarkoitetuille palvelujen tuottajille (**yksityiset terveyspalvelujen tuottajat**) ja työterveyshuoltolain (1383/2001) 7 §:n 2 kohdassa tarkoitetuille palvelujen tuottajille (**työnantajan ylläpitämät työterveysasemat**) niiden antaman työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen kustannuksista. Lisäksi työterveyslaitos voi käyttää määrärahaa työterveyslaitoksen itse antaman työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen kustannuksiin. (*Uusi 3 mom.*)

(*Poist.*) Määrärahan kohdentamisesta työterveyshuollon erikoislääkärikoulutusta antaville yliopistoille, työterveyslaitokselle, yksityisille terveyspalvelujen tuottajille ja työnantajan ylläpitämille työterveysasemille sekä niistä perusteista ja menettelytavoista, joilla korvausten suorittamisesta yksityisille terveyspalvelujen tuottajille ja työnantajan ylläpitämille työter-

veysasemille *päätetään*, säädetään sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. (HE:n 3 momentti)

3 b §

Yliopiston käyttäessä työterveyshuollon erikoislääkärikoulutukseen yksityistä terveyspalvelujen tuottajaa tai työnantajan ylläpitämää työterveysasemaa työterveyslaitos voi maksaa 3 a §:ssä tarkoitettua määrarahasta korvausta yksityiselle terveyspalvelujen tuottajalle ja työnantajan ylläpitämälle työterveysasemalle (*poist.*) puolivuositain koulutuksen antajan hakemuksesta. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädetään tarkemmin hakemusmenettelystä.

Jos (*poist.*) yksityinen terveyspalvelujen tuottaja on oikeutettu saamaan antamastaan työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta korvausta erikoissairaanhoidon lain (1062/1989) perusteella, ei tällaiselle yksityiselle terveyspalvelujen tuottajalle makseta korvausta tämän lain perusteella.

(HE:n 3 mom. *poist.*)

(*Poist.*) Yliopistojen, yksityisten terveyspalvelujen tuottajien sekä työnantajien ylläpitämien työterveysasemien on *annettava vuosittain työterveyslaitokselle* selvitys 3 a §:n 3 momentin nojalla saamansa korvauksen käytöstä. Työterveyslaitoksen tulee antaa vuosittain sosiaali- ja terveysministeriölle selvitys 3 a §:n nojalla saamansa määrärahan käytöstä, 3 a §:n nojalla työterveyslaitoksen omaan toimintaan ohjattujen varojen käytöstä ja työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta sekä yhteenveto

yliopistojen, yksityisten terveyspalvelujen tuottajien ja työnantajien ylläpitämien työterveysasemien saamien korvausten käytöstä. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädetään tarkemmin selvitysten antamiseen liittyvästä menettelystä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2005 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2009. Tämän lain yksityisiä terveyspalvelujen tuottajia ja työnantajan ylläpitämiä työterveys-

asemia koskevia säännöksiä sovelletaan kuitenkin 1 päivästä tammikuuta 2006 alkaen.

Vuonna 2005 valtion varoista työterveyslaitokselle maksettava 3 a §:ssä tarkoitettu määräraha on 1 200 000 euroa, josta 3 a §:n 3 momentin mukaisesti käytetään 450 000 euroa yliopistojen ja 750 000 euroa työterveyslaitoksen kustannuksiin. (Uusi 2 mom.)

Vuonna 2006 on 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettu tutkintojen lukumäärä (poist.) 42. (HE:n 2 mom.)

(HE:n 3 mom. poist.)

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että lain vaikutuksia seurataan tutkimuksella, jonka tuloksista annetaan selvitys työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle 31 päivään joulukuuta 2007 mennessä. Tutkimuk-

sesta tulee ilmetä muun muassa lain vaikutukset työterveyshuollon erikoislääkäriskoulutuksen laatuun, valmistuvien työterveyshuollon erikoislääkäreiden määrään sekä lääkäreiden saataavuuteen kansanterveyslain mukaisiin terveyskeskuksiin.

Helsingissä 1 päivänä joulukuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Jukka Gustafsson /sd
vpj. Anne Holmlund /kok
Sari Essayah /kd (osittain)
Susanna Haapoja /kesk
Anneli Kiljunen /sd
Esa Lahtela /sd
Pehr Löf /r
Riikka Moilanen-Savolainen /kesk

Markus Mustajärvi /vas
Terhi Peltokorpi /kesk
Leena Rauhala /kd
Paula Risikko /kok
Jukka Roos /sd
Tero Rönkä /sd (osittain)
Kimmo Tiilikainen /kesk
Jaana Ylä-Mononen /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ritva Bäckström.

VASTALAUSE

Perustelut

Hallituksen esityksessä HE 156/2004 vp ehdotetaan muutettavaksi työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annettua lakia siten, että lakiin lisättäisiin työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen rahoitusta koskevat säännökset. Esityksessä ehdotetaan työterveyshuollon erikoislääkärikoulutukseen osoitettavien määrärahojen lisäämistä vuoden 2005 talousarviossa 2,7 miljoonalla eurolla siten, että lisäys rahoitettaisiin tutkimustoimintaan osoitettuja EVO-määrärahoja vähentämällä.

Valtioneuvoston 11.4.2002 tekemän periaatepäätöksen mukaan vuosina 2003—2005 siirretään 8 miljoonaa euroa erikoissairaanhoitolain mukaiseen tutkimustoimintaan tarkoitettusta valtion korvauksesta lääkäri- ja hammaslääkärikoulutukseen tarkoitettuun korvaukseen. Normaaliiin käytäntöön palataan vuonna 2006.

Hallituksen esitykseen HE 177/2004 vp sisältyy tutkimus-EVO-rahoituksesta tehtävä 8 miljoonan euron määrärahojen siirto. Näin ollen hallituksen esitysten HE 156/2004 vp sekä HE 177/2004 vp yhteenlasketut tutkimus-EVO-määrärahojen leikkaukset vuodelle 2005 ovat yhteensä 10,7 miljoonaa euroa, mikä on tutkimustoiminnan edellytysten turvaamisen kannalta sietämätön tilanne.

Valiokunta ehdottaa mietinnössään, että HE:n 156/2004 vp lakiehdotus tulee voimaan porrastettuna siten, että vuonna 2005 ohjataan 1,2 miljoonaa euroa lakiehdotuksen mukaisesti yliopistoille ja työterveyslaitokselle käytettäväksi työterveyshuollon erikoislääkärikoulutukseen. Valiokunta ehdottaa mietinnössään myös, että laki säädetään määräaikaisena siten, että se on voimassa 31.12.2009 asti.

Vastoin valiokunnan mietinnössään toteamaa kantaa katsomme, että työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen määrärahoja ei tulisi vuoden 2005 talousarviossa lisätä vähentämällä tutkimus-EVO-rahoitusta 1,2 miljoonalla eurol-

la, vaan rahoitukselle tulee budjetissa löytää jokin toinen lähde. Edellytämme, että eduskunta budjettimietintöä käsitellessään kiinnittää tähän epäkohtaan huomiota ja tekee tarvittavat toimenpiteet tutkimus-EVO-määrärahojen säilyttämiseksi vähintään nykyisen suuruisina.

Tutkimus-EVOa käytetään lääketieteelliseen ja terveystieteelliseen tutkimustoimintaan, jota tehdään yliopistollisissa keskussairaaloissa, keskussairaaloissa ja terveyskeskuksissa. EVO-rahoitus on supistunut vuoden 1999 valtion talousarvion 360 miljoonasta markasta (60 547 653 euroa) nyt esitettyyn 38 047 000 euroon. Mielestämme tätä rahoitusta ei enää entisestään ole mahdollista vähentää.

Lisäksi olemme sitä mieltä, että lakiehdotuksen mukaisen työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen määrärahoja ei myöskään vuosina 2006—2009 tule ottaa tutkimus-EVO-rahoituksesta. Tähän asiaan myös työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on mietintönsä perusteluissa kiinnittänyt huomiota. Emme kuitenkaan pidä perusteluissa esitettyä mainintaa riittävänä. Mielestämme valiokunnan olisi pitänyt mietinnössään esittää eduskunnan hyväksyttäväksi lausumaa, joka turvaisi sen, että tutkimus-EVO-rahoitusta ei tältä osin enää leikattaisi.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että lakiehdotuksen mukaisen työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen määrärahoja ei vuosina 2006—2009 oteta tutkimus-EVO-rahoituksesta.

TyVM 15/2004 vp — HE 156/2004 vp

Helsingissä 1 päivänä joulukuuta 2004

Anne Holmlund /kok
Sari Essayah /kd
Markus Mustajärvi /vas

Leena Rauhala /kd
Paula Risikko /kok